

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

VÁRADI KÁROLY.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KISS SÁNDOR.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, BENEDEK SAMU, HEGEDŰS ISTVÁN, DR. JNCZE BÉLA.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetően a szerkesztőhöz (lakik Gyár. Bástyaútcza 1. szám alatt); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagútcza, 7. sz. a.) küldendők.

Visszapillantás 1878-ra.

Egy év záródott be ismét mögöttünk, s egy ujnak küszöbén állunk. E változás hatása alatt önkénytelenül is felmerül lelkünkben a kérdés: jelez-e haladást tanügyi életünkben az elmúlt év? mit nyertünk és mit vesztettünk annak folyamán?

Bizony, ha az elmúlt esztendő eredményein végig gondolunk, teljességgel nem számíthatjuk tanügyünk életében azt az áldásosabbak közé. Annál fájóbb szívvel kell e nyilatkozatot tennünk, mert ennek kimondásában oly tapasztalatok és visszaemlékezések kényszerítenek, melyek egy jobb jelen remélhetését teszik kétséges-sé, hogy ne mondjuk: lehetetlenné.

Elszomorító tapasztalatunk a multból és baljóslata reményünk a jövőre azon részvétlenség, hideg — sőt néhol ellenséges magatartásból származik, melyet egy idő óta társadalmunk a tanügyi kérdések és érdekekkel szemben elfoglalni kezd. Az a nemes felmelegülés, lelkes buzgóság, melyet a társadalom alkotmányos életünk felviradása első napjaiban a tanügyi érdekek iránt mutatott; az a figyelmes rokonszenv, buzdító jóakarát, melylyel törekvésünket kísérte, munkálkodásunkban támogatott. — fájdalommal éreztük már egy idő óta, hogy hanyatlani, enyészni kezdett, a legközelebb elmúlt évben azonban még sokkal megdöbbenőbbben, mint azelőtt. Míg a nemes felbuzdulás után korábban csak hidegséggel találkoztunk, addig az elmúlt évben a hidegségből már ellenséges magatartás nőtte ki magát itt-ott. A „takarékoság“ álarca alatt nem átalották némelyek a társadalom szellemi és erkölcsi élet gyökereire: az iskolákra irányozni csapásaikat. Vajha ne lennének többször tanui hazánkban ily dicstelen jeleneteknek, de a kezdet után mi félünk, mert . . . a példa vonz!

Ilyen az érem egyik oldala. És ha a társadalom tág mezejéről tekintetünket magukra, a tanügy munkásaira fordítjuk, e kép vajjon kárpótel-e amazért? Merithetünk-e megnyugvást a multat illetőleg, nyerhe-

tünk-e bizalmat a jövőre vonatkozólag? Szellemi pangás, ügyeink iránt való nem érdeklődés és szomorú meghasonlásnak annyi jelét adók a letűnt évben, hogy beléletünk szempontjából sincs okunk az elmúlt 1878-dik évet még csak kielégítőnek is mondani. Az egyleti munkásság országszerte megcsökkent; a még nem rég példás munkásságuk által közfigyelmet ébresztett egyletek legtöbbjei is ma már alig hallatnak magukról valamit; a közérdekben teendő munkától szinte mindenki fut s ha nagy rimánkodásokra egy porszemmel járul a „köznevelődés“ kolossalis épületének felépítéséhez, már „áldozatok“-ról beszél. Tanügyi közlönyeink majd mindenike a bukás szélén áll a részvétlenség miatt, mert tanítóink legnagyobb része megfoghatatlan közönyt tanusit saját érdeke iránt; még van hét elemi oktatással foglalkozó magyar lapunk, melyek közül egyetlen egy csik az erdélyi részekre; kettő a mult 1878. évvel a pártolás hiánya miatt megszűnt; nem is csoda, hisz sok a lap: 20,000 néptanító hogy tarthasson fel 7 tanügyi közlönnyet! Ezen elszomorító jelekhez járul még, mint fennebb mondók, az átkos viszály. Midőn a külső bajokkal szemben a legszorosabb összetartásra lennének utalva, épen akkor törünk eszeveszeten egymás ellen. Mindnyájan ismerjük a fővárosi polgári- és elemi iskolai tanítóknak már az ügyre is, melyet szolgálnak — károsan kiható torzsalkodását. Nem vagyunk érdekeltek ez ügyben, mert köztünk — vidékiek közt — a polgári vagy elemi iskola küszöbe nem emelt oly válaszfalat, mely egyetértésünket, pályatársi tisztelet és szeretetünket legkevésbé is bántotta volna; épen azért bátran kimondjuk azon meggyőződésünket, hogy az elemi iskolai tanító urak igazságtalanul viselték magukat, támadásaik eleitől fogva a mily idétlenek, ép oly gyöngédtelenek voltak; a tanügy érdekei ellen igen sokat ártottak s azért a felelőség őket terheli!

Kiválóbb helyet foglal el tanügyünk mult évi történetében, hogy a magyarországi néptanítók III. e. gyűlésüket 1878-ban tarták meg Budapesten. E gyűlés leg-

fontosabb tárgya a tanítótestületek szövetkezésének ügye volt. E kérdés képezi ma is tanügyi életünk legfontosabb problémáját, mert a szövetség alapszabályainak kidolgozásával megbízott végrehajtó bizottság most hozta nyilvánosságra — s épen jelen számunkban van közölve — munkálatát. Tanítótestületünk ez alapszabályokat illető nézetét jövő számunkhoz fogja, de a magam részéről addig is kénytelen vagyok kimondani, hogy a szövetség eszméjét a mily őszinte örömmel üdvözöltem kezdetben, ép oly kevés bizalommal viseltem az iránt ma. Oka ennek a pesti tanító uraknak, vagy legalább az u. n. „vezérférjak“-nak azon sértő fitymáló magatartása a vidékkel szemben, a melynek mi már rég néma szemlélői vagyunk. Mert mi nevet adjunk pl. azon eljárásnak, melyet ez urak a vidéki tanítás érzelméi, nézetei és érdekeinek képviselőivel, a vidéki sajtóval elkövetnek? Melyik az a vidéki lap, melyet egyszer is azon figyelmében részesítettek, hogy az ország tanítóságára vonatkozó csak egyetlen ügyet is vele közölték volna?! A III. e. gyűlés megtartatott; annak idején e gyűlés folyamáról az ország minden részéből felgyűlt tanítók költségén napilap adatott ki; méltattak-e csak egy vidéki tanügyi lapot is annyira, hogy a nevezett nyomtatványokból számára küldöttek volna? Az Eötvös-alap központi gyűjtő bizottsága ez alap javára már két év óta „Eötvös Naptár“-t ad ki. Az előfizetési felhívásokat rendszeresen megkapjuk, lapjainkban jóakaratu ajánlatunkkal közzé is tesszük, a kiadó kötelezettségének még csak alfájával sem bíró gyűjtő bizottság azonban a kész naptárból még soha — tudunkkal — egy vidéki tanügyi szerkesztőségnek sem küldött. Pedig tán tehetnénk némi szolgálatot annak az ügynek, mely uraim nemcsak az önöké, részint az által, hogy szélesebb körű elterjedésnek nyújtanánk lehetőséget, részint az által, hogy holmi lelkiismeretlen szerkesztésekből származó bakklövéseket, mint pl. hogy a „Család és Iskolá“-nak szerkesztője Váradai Károly, az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek főgondnokai b. Kemény Domokos és b. Kemény Ferencz (!) — kiigazíttatni alkalmat nyernénk. Ilyen érzelmek és gondolatok hatása alatt mondtam, hogy ma már kevés bizalommal viseltetem a szövetség ügye iránt. Nem egyedül vagyok e nézetben és méltán is. Ha a pesti urak magukat a sajtóval szemben is, melynek van hatalma, hogy a kapott méltatlanságot az adóra vissza csapja, ily arrogansul, sértőleg viselik magukat most: mit várhatunk a jövőre, ha az ők gusztusa szerint kicirkalmazott szövetség létre jön?! Különben már láttuk a „lólábakat“ a szöv. alapszabályok felterjesztése kérdésénél a kisebbség véleményének ignorálásával.

De élszomorító árnyoldalai a mondottakban nincs még kimerítve az 1878-ik évnek. Jeleseink sorait ez évben is ritkította a végzet súlyos keze: Horváth Mihály, Szönyi Pál, Simén Domokos, Mészáros Ferencz, Komjáthy György — kik mindannyian legjobbjaink kö-

zé tartozának — elköltöztek oda, honnan többé nincs visszatérés. És ezek mellett a boszniai háboru hány tanítótársunk családjában fakasztott keserű könnyeket, hozott örök gyászt?

De vannak, nem tagadhatjuk, biztatóbb emlékei is 1878-nak. A paedagoiai társaság, mely annyi szép reményekre jogosít, ez évben megkezdte működését; az „Eötvös-alap“ mindinkább gyarapszik, de a melynek véghetetlen kára lett volna, ha a tervezett „szent Gellért társaság“ létre jöhet; a kormány új tanterveket — de sok hiánnyal — és vizsgálati szabályokat dolgoztatott ki; a határőrvidék tanügyét rendezte; az iparosoktatás országos szervezését munkába vette, de a mi „takarékosági“ érdekből jobb időkre maradt; a tanfelügyelői intézményt azonban maig is azon gyakorlatiattalan helyzetben hagyta, melyben eddig volt s tán épen ennek hiányai pótlásául fogott egy újabb kétes értékű experimentatiohoz, kinevezvén egy sereg iskolalátogatót.

A mi az oktatásügy közelebbi részleteit illeti: a kisedovók orsz. egyesülete elismerésre méltó buzgalmat fejtett ki a kisedovás ügyének érdekében; ugyan csak ez évben lett megünnepelve az első magyar kisedovóda fennállásának 50-ik évfordulója; a polgári iskolai tanárok szintén elismerésre méltó buzgalmat fejtettek ki azon boldog-boldogtalantól csak „esélt“ iskola érdekében, melynek nemes missiója: az államok alaperejét képező művelt középosztály megteremtése; a gyakorlati szakiskolák száma csak egygyel szaporodott ugyan, de ez reánk erdélyiekre igen nagy nyereség, mert azt mi kaptuk s ez a kolozsvári felsőbb kereskedelmi iskola s mely adja az ég, hogy nagyfontosságúvá válható rendeltetésének mentől telyesebben megfeleljen. Végre a népkönyvtárak ügye örvendetes lendületet vett, az iskolai takarékpénztár és háziipar ellenben jobb sorsra lett volna érdemes, mint a minőt a mult évről ezeket illetőleg konstatálhatunk.

Ennyi az, mit általános vonásokban 1878 tanügyi életéből felmutathatunk. Adjon Isten jobb, eredménydusabb esztendőket nekünk!

K. S.

EGÉSZSÉGUGY.

I. Rövidlátás az iskolában.

— Két cikk. —

II.

Mindenek előtt a rövidlátás kifejlődését és fokozódását kell a mennyiben lehet elhárítani. E tekintetben legtöbbet tehetnek a tanítók, kisednevelők és szülők, míg a gyógykezelés második feladata: megfelelő vájt üvegek rendelése, az orvos itélőszéke elé tartozik.

Az elhárítási eljárást természetesen már az első gyermek éveiben kell megkezdni és szigorúan végre

hajtani. Ennek lényege röviden ez: kerülnia szem csekély távra való húzamos alkalmazkodását.

E tekintetben már az alkalmas játékszerek megválasztása is fontos. Azonban legfontosabb a taneszközök minősége és használatuk módja. Kétségtelen, hogy a jelenleg alkalmazásban levő taneszközök, orvosi ösmereteink helyes alapjára fektetett közegészségügyi kívánalmainknak jobbra nem felelnek meg. Különböző iskoláink tankönyvei, térképei stb. külső kiállítás tekintetében igen sok kívánni valót hagynak fenn s a növendékek közt oly nagy számmal előforduló rövidlátás első sorban épen e körülménynek tulajdonítandó. Taneszközeink nagyobbára olyszerűek, hogy a szemet mérték felett túlságazzák, szükségessé teszik, hogy a könyvek vagy térképek a rendes láttávon belül közelitessenek a szemhez s ekként a rövidlátás bekövetkezését elősegítsék; eszközlik azt, hogy a könyvek homályos, elmosódott, apró, tömör nyomtatása, a térképek olvashatatlansága folytán megszokott rossz tartás szokássá válik s oly tárgyakkal szembe is gyakoroltatik, melyek azt egyáltalában nem igénylik és így a rövidlátásra ismét új okok forrása nyílik meg.

Az iskola-könyvek anyagául legjobb a tiszta fehér papiros; halványsárga vagy szürkés papiros határozottan kerülendő. A nyomtatás legyen tiszta és élesen körvonalozott, nem halovány, elmosódott határvonalú és tömör. A gyermekeknek általában csak nagyobb és vastagabb nyomtatványú könyveket kellene kezökbe adni; nagy és vastag vonású betűkkel kellene írniok. Felettel kívánatos volna minden használatra minősített iskolai tankönyv nélkülözhetetlen föltételül tűzni ki, hogy egy $\square$ centiméternyi lap-területre eső betűk maximuma meghatározottassék, előírván egyszersmind a papiros milyenségét, a nyomtatás feketeségét és tisztaságát. Az ez irányban tett vizsgálatok kiderítették, hogy a betűk száma $\square$ centiméterenként legfennebb 21-re tehető, míg a soroké $2\frac{1}{2}$ -re. A mennyire tulterheltetik e maximum, ép annyira ártalmas a szemnek. Hogy a jelen tankönyvek célszerűtlen külső kiállítása miatti felszólalásunk mennyire jogosult, példa gyanánt igazolja a kolozsvári polgári-iskola tankönyvein eszközölt következő méréseink: Magyarország története: papirosa barnás-szürke, tisztítatlan, egyenetlen felületű, vékony s e miatt a tuloldali nyomat ujjal tappinthatóan elődomborított és barnásan áttetsző, $1 \square$ ctm.-en 21 betű, kényelmesen 3 sor. — Német olvasó-könyv: papirosa tisztítatlan, érdes, $1 \square$ ctm.-en kényelmesen 3 sor német betű, jegyzetekben $4\frac{1}{2}$ sor és 36 betű, nyomda-festék halovány. — Baló vegytan: papiros nem tiszta, $1 \square$ ctm.-en 21 betű 3 sor, a nyomtatás tulságos finom. — Francia-nyelvtan: $1 \square$ ctm.-en 24 betű és $3\frac{1}{2}$ sor a tuloldali betűk zavaróan áttetszők, a lap egyenetlen, szürkés; jegyzésében 4 sor bővön 32 betűvel. — Szemléleti mértan: papiros nem kellő fejr, nyom-

tatás túlfinom, feltűnő halovány, $1 \square$ ctm.-en 21 betű 3 egész sor, a jegyzetben 24 betű $3\frac{1}{2}$ sor. — Laky Europa földrajza: papiros mocskos szürke, egyenetlen siku, $1 \square$ ctm.-en 18 betű és 3 sor, a nyomtatás halovány. — Laky Ázsia és Afrika földrajza: csupán papiros tekintetében kifogásolható, $1 \square$ ctm.-en 18 betű s nem egészen 3 sor. Hauke-Környei földirati tankönyve: papiros türhető, a rendek nagyon tömörek, $1 \square$ ctm.-en 3 sor és a 4-ikből egy rész, betű 18, tulságos karcuk; e könyv kisebb betűkkel szedett részeiben, mely körülbelül fele a tartalomnak, egy $\square$ ctm.-en kényelmesen 4 (!) sor 32 betűvel! Kedvezőtlen világításnál csak megerőltetéssel olvasható. Természetan: $1 \square$ ctm.-en 21 betű 3 sor; jegyzetében $1 \square$ ctm.-en 24 betű $3\frac{1}{2}$ sor, a papiros sem kielégítő. Német grammatica: papiros halovány, egyenetlen, a tuloldali betűk hátrányosan áttetszők, nyomtatás hibás, egyenetlen oldaluan metszett, $1 \square$ ctm.-en 21 betű 3 sgr; jegyzetében $3\frac{1}{2}$ sor, 24 betű bővön! Im, ennyi könyv közül hány üti a mértéket egészségi szempontból?!

A földrajzi térképek kiválasztásánál figyelni kell, hogy név és jegy részletek túlhalmozása s elmosódott ábrázolás által, a szem hátrányára ne legyenek. A rajz-példányoknál tekintettel kell lenni a tiszta előrajzra, a jellemző, élesen kitűnő körvonalokra. A leányoknál a finom varrást, gyöngy-munkákat, himzést, s általában valamennyi u. n. finom női munkák megtanulását tanácsosabb volna a későbbi, serdülő évekre hagyni. Az elemi oktatás szemléltető eszközeinél, melyek sok hasonlót ábrázolnak, szem előtt kell tartani, hogy az egyesek, ellentétben a többivel, kellő tisztán kitűnjenek, hogy az egyes tárgyak helyes nagysági aránya egymás közt megtartassék és hogy a különböző színek találó alkalmazása, célszerű csoportosítás és az érzékitő-készülékek gyakorlati összeállításá által a szemmel való fölfogás megkönnyebbítettassék. Tanítóink, kisednevelőink a már használatban levő eszközökre lévén utalva, e tekintetben természetesen nem sokat tehetnek, de annál többet tanügyünk arra hivatott vezetői, mit is ezenel becses figyelmükbe ajánlunk.

Fahrner szemész szerint az is kiváló fontossággal bír, és e tekintetben már tanítóinkra vár a föladat, hogy: „a gyermekeket irás, olvasás s más ilyzerű munkáknál arra szoktassuk, miszerint egész arcukat fordítsák a tárgyak felé, úgy, hogy mindkét szemük egyenlő távolságra legyen a rögzített ponttól; továbbá, hogy fejüket ne tartsák kelletinél közelebb a tárgyhoz s hogy ennek felülete mintegy 45° -nyi szöglet alatt tartassék arcuk síkjához. E tekintetben főleg arra törekedjünk, hogy a növendékek az asztalhoz vagy padhoz aránylag ne üljenek tulságos mélyen. Itt természetesen sokat tehet az iskola-butorzat célszerűbb berendezése is.

Stellwag tanár sürgetően ajánlja hogy a tárgyak az illetén nagy alkalmazkodási tevékenységet igénylő munkáknál kellően legyenek megvilágítva. E tárgyban gy ir: „Mi sem mozdíthatja a rövidlátás keletkezését

és fokozódását annyira elő, mint az, ha gyermekek sötét helyiségekben és messze álló fény forrásnál kényszerítetnek olvasni, írni stb. Mesterséges világításnál a gyermekeket egyáltalában mentől kevésbé kellene ily munkákkal terhelni." Végre az ily foglalkozás tartama is fölülte fontos. Gyermekeknél soha sem szabad órákig tartania, hanem határozott időszakban félbe kellene szakasztani és oly munkák vagy játékok által felváltani, melyek épen nem vagy csak igen mérsékeltén veszik igénybe az alkalmazkodási készletet. T. i. az izom nagyon sok és hosszan tartó munkát képes végezni, ha kellő időben nyughatik, de hamar kimerül és beteg lesz, ha kényszerítetik tevékenységét szünet nélkül folytatni. Erre a tananyag beosztásánál tanítóinknak, kisdnevelőinknek különös tekintettel kell lenni.

Pedig a rossz világítás, csaknem minden iskolánkban föllelhető hiány. E tekintetben igen helyesen rendelkezik az osztrák közoktatási miniszternek az austriai népiskolák közegészségügyi ellenőrzésére vonatkozó 1873. jul. 9-ikéről kelet rendellete 24-ik és 25-ik §-ke. Ebben kötelességévé tétetik a tanítóknak, hogy az ablakfüggönyöket a vakító napfény ellen s a szemek védelmére kellően kezeljék, főleg arról gondoskodjanak, hogy az iskola-szobába beömlő fény ne két ellenkező oldalról jöjjön s hogy a talán előlről áradó fény vagy egészen elzárassék, vagy szükség szerint mérsékeltessék. Tanítás alkalmával szintén köteles a tanító vigyázni, hogy az iskola- és fali-táblák, fali-térképek stb. két fényt árasztó ablak közé ne állittassanak. Szürkületben semmi taneszköz elő ne vétessék, mely a szemet megerőlteti. A tanítványokat érdem szerinti, meghatározott sorba ültetni nem szabad. A rövidlátó gyermekek mindig alkalmas helyre ültetendők. A fali író-táblánál arra legyen figyelem, hogy teljesen simák, jó sötét feketék és a szemet kímélendők — fénytelen színűek legyenek. Ha a tábla fából van, jól kiszáradtnak, kellő keménységűnek és göcs nélkülinek kell lenni s gyakran be kell festetni. Mindaz, mi a táblára följegyeztek, a szem előtt kellően kitűnővé teendő. A fali-táblák tisztán tartására egy iskolából sem szabad hiányozni a szivacsnak és vízmedencének.

Iskolai használatra, mint legalkalmasabbakat ajánljuk, a szabad keretes állványokat, melyben a saját tengelye körül forgatható táblák különböző, tetszés szerinti állásba hozhatók, megfelelően a tanítványok látviszonyának. Szintén előnyösek a fali-táblák, melyek két oldali keret közt oldaleresztékbe bocsátva ellensúly segédelmével könnyen le és fölbocsáthatók. Több figyelemre méltatandók lennének még az általános szemléltető eszközök: minták, festett és plasticus taneszközök, elemi nyelvtanításnál alkalmazott kirakványok, tantáblák, számsorok, hangjegyek, rajzpéldányok stb. stb. Ezek tancéljaiknak annál jobban megfelelnek és egyszersmind a látszerveknek kímélésére annál jobb szolgálatot tesznek, minél nagyobb mérvben vannak raj-

tuk az egyes szemléltető tárgyak előállítva és ez utóbbiak minél világosabban, könnyen meghatározhatóan és ekként megfoghatóan vannak föltüntetve a fény s árnyék helyes aránya és erős színek alkalmazása által.

A természetes és utánzott pala-táblát jó volna az iskolából teljesen kiküszöbölve, írópapirossal fölcserélni.

Ezek után teendőink nyilván valók. Czélszerű és következetesen foganatosított eljárással bizonyosan remélhetjük, hogy iskoláinkban a szemlencse domborulatának fokozódását megszüntethetjük és a rövidlátási esetek százalékát apaszthatjuk. Kormány, szüle, tanító, kisdnevelő részéről mindaz számba veendő, mi e cél elérésére vezet. Igen melegen ajánljuk a basel-kanton tanítóinak közelebb tartott közgyűlésén dr. Gotzwiller iskolai egészségügy érdekében tett azon javaslatát is, hogy a tanulók szemei időközönként orvosilag megvizsgáltsanak.

Azon szülőt és nevelőt, ki gyermekének, tanítványának jövő sorsát szíven hordja, e soraink bizonyára nem hagyandják hidegen, tudván azt is, hogy a rövidlátás nemcsak mint ilyen veszedelmes, hanem, hogy egyszersmind oly hátrányos testi hiány, mely más testi bajok egész hosszú sorának alapját képezi. Hány rövidlátót lehet látni előre hajtott fővel, görbült háttal? Az olvasás és írás alkalmávali erősebb meghajlás állandóvá lesz, mert a gerincez oszlop hosszabban tartó helyzetéhez alkalmazkodik — előre görbül. Leányoknál az ugy is gyenge gerinceoszlop hátra vagy oldalra is görbülhet, szóval nagy foku nyomorékságot okozhat. A test hajlított helyzete a has-zsigerek ezzel járó összenyomtatása miatt, több baj forrásává lehet. Sőt a rövidlátás miatt a gyermek szellemi kifejlődése is szenvedhet; mily vidám és pajzán az oly gyermek, ki künn a szabad levegőn minden madarat, falavelet és pillangót észre vesz, mint az, kinek tekintetét homályos szűk korlát határolja? És bizonyára nem túloztunk, ha állítjuk, hogy rövidlátó nép — bátor, merész, vállalkozó szellemű nem lehet; egy vállalkozó, tetterős népnek, mint őseink valának, mint az angolok és amerikaiak, ereje, ép érzéke, testi képességei biztos érzetével kell birnia!

Dr. Ince Béla.

A „Magyarországi Tanítóegyletek Szövetségé”-nek alapszabályai.

I. Fejezet.

Cím:

1. §. „Magyarországi Tanító-egyletek Szövetsége.”

II. Fejezet.

A szövetség célja:

2. §. a) hogy összetartó erővel a tanügy fölvirágoztatására működjék;

b) hogy a nevelés-tanítás elveit, módzatait tisztázza, s a nemzeti jellemre és hazai viszonyokra tekintettel a népnevelést meghatározott elvek szerint fejlessze;

c) hogy a társadalom minden rétegében a tanügy iránt érdekeltséget ébresszen s ezáltal a népnevelés ügyét népszerűsítse;

d) hogy a népiskola az őt megillető önállóságra vergődjék;

e) hogy a tanítók anyagi jólétét előmozdítsa, őket erkölcsi és polgári állásukban emelje;

f) hogy a tanügy és tanítók érdekeit és tekintélyét minden irányban megvédje.

III. Fejezet.

A szövetség tagjai.

3. §. Tagja lehet a szövetségnek Magyarország területén levő, vallás és nemzetiségi különbség nélkül minden tanító-egylet (tanító-testület), mely alapszabályokkal bir s rendszeresen működik.

IV. Fejezet.

Föltételek a szövetség keresztülvitelére és fönntartására.

4. §. a) Hogy minden társegylet erkölcsi kötelességének tartsa vállvetett erővel a szövetség céljaira közreműködni;

b) hogy anyagi támogatás céljából minden társ-egylet felvételi és évdíjat fizessen;

c) hogy központi szaklap indíttassék meg;

d) hogy a szövetség központja az ország fővárosában, Budapesten legyen;

e) hogy évenként szövetségi, s időszakonként egyetemes gyűlések tartassanak.

V. Fejezet.

Működési körök.

5. §. Működési körök: választmányi gyűlés, szövetségi közgyűlés és egyetemes gyűlés.

A társ-egyletek s a központi választmány a szövetségnek azon berendezése, mely a cél felsőbbbsége alatt állván, tanácskozásait írásban folytatja s önhatározatait teljesíti.

VI. Fejezet.

A választmány működése.

6. §. A szövetség központi és országos választmányával bir. A központi választmány 60 tagból áll, kik a szövetségi közgyűlés által a főváros tanerőiből választatnak.

A központi választmány a szövetségi közgyűléstől nyert megbízásnál fogva a tanácskozást a kitzűzött cél szerint írásban vezeti; havonként egyszer ülést tart, melyre a szövetkezett egyletek küldöttei és tagjai is hivatalosak. Az egyletek küldöttei ezen üléseken tanácskozási és szavazati, az egyleti tagok csupán tanácskozási joggal birnak. Teendői ezek után a következők:

a) a társ-egyletek által felvetett és beküldött tetteket tárgyalatja;

b) a központi pénz-, levél- és könyvtárra felügyel;

c) az Eötvös-alapot az alapszabályok értelmében kezeli, az alap állásáról, valamint minden az alapot

illető intézkedéseiről évenként a szövetségi közgyűlésnek jelentést tesz;

d) a felvételi és tagdíjakat beszedi;

e) az egyletek és tanítók névtárát elkészíti;

f) a szaklap kiadását vezeti;

g) a társ-egyletektől az időszakra vonatkozó, ugy az évi jelentéseket bekívánja;

h) a nevelés-történet megíratását eszközli;

i) a szövetség határozatait végrehajtja.

7. §. Az összes ügyek a központi elnök vezetése alatt intézettek.

Az egyik alelnök az Eötvös-alap, másik a szerkesztő-bizottság, harmadik pedig a nevelés-történeti bizottság elnöke. A jegyzőket a központ maga osztja be.

8. §. A központi választmány a tanácskozásnak írásban való vezetésére a társ-egyletekkel hivatalos levelezésben áll és a szaklap útján közlekedik. Teendői ezeket illetőleg a következők:

a) a szövetségi közgyűlésen kitzűzött, vagy a társ-egyletek által felvetett és beküldött tettelek tárgyalására hivatalos levélben fölhívja az egyleteket. Részleges tudomás-vételre utalván a központi szaklapra;

b) a beküldött véleményeket, határozati javaslatokat a központi szaklapban egész terjedelmében közölteti;

c) a tárgyalást valamely tétel fölött általa meghatározott időben befejezettnek nyilvánítja s az összes véleményeket és javaslatokat tanulmányozva, az eredményt végleges eldöntés végett a szövetségi közgyűlés elé terjeszti;

d) jogában áll a megvitatott ügyben hozott vélemények s javaslatok tanulmányozására valamely társ-egyletet felkérni, nemkülönbön tankönyveket bírálóat végett a társ-egyleteknek kiadni, (Ugyanezekre a társ-egyletek önkényét vállalkozhatnak.)

9. §. Ha valamely egylet a szönyegen levő tárgyra véleményével késik, azon egyletet kétszer figyelmeztetőleg megkeresi, s ha akkor sem nyilatkoznék, ugy azon egylet elnökétől tudomás-adást kér az egyleti munkálkodás megszünéseinek okairól. S a midőn valóban megszűnt valamely társ-egylet, tőle a szövetség alapszabályát és okmányát visszaköveteli s a szövetségi közgyűlésnek az indokolt jelentéssel betérjeszti.

10. §. Az emlékiratokat, kérvényeket, felhívásokat a felsőbb hatóságokhoz, személyekhez intézett iratokat a „Magyarországi Tanítóegyletek Szövetsége“ nevében elnökével s titkárával aláíratja. — A társ-egyletekhez intézett iratok az elnök és titkár által ugyancsak a szövetség nevében iratnak alá. — Megkívántató esetekben a szövetséget egy vagy három tagja által képviselteti. Fontosabb ügyekben küldöttségileg jár el.

11. §. A szövetség pénz-, levél- és könyvtárának megvizsgálására harmad évenként más-más bizottságot küld ki.

A befizetett pénzeket nyilvános ülésben a pénztárnoknak átadja. Nagyobb összegeket gyűlésből utal-

ványoz, az elnököt azonban kisebb összegek utalványozására felhatalmazza. Gondoskodik, hogy a szövetségi pénze gyümölcsözőleg legyen elhelyezve.

12. §. A szövetkezésre jelentkezett egyleteket naplóba vezeti s azoknak az alapszabály két példányát megküldi s a visszaszármazott példányt a szövetségi közgyűlésnek bemutatja,

13. §. A szövetségi valamint az egyetemes gyűlést a magy. kir. vallás- és közoktatási miniszteriumnak küldöttség által bejelenti.

Az egyetemes gyűlésre való meghívásokat a szövetségi közgyűlés által megállapított tárgysorozat és ügyrend közlése mellett a szövetség nevében eszközli; s valamint erről, úgy a maga üléseiről is a hivatalos közlőny útján a társegyleteket idejekorán értesíti. Működéséről évenként a szövetségi közgyűlésnek jelentést tesz.

14. §. A szövetség országos választmánya a központi választmányból s a társegyetek küldötteiből áll. A társegyetek e választmányba, ha tagjainak száma 100, vagy ennél kevesebb, egy, — ha pedig száznál több, ez esetben két képviselőt küldhetnek; ezek lehetnek fővárosi megbízottak is.

Az országos választmány évenként egy gyűlést tart, az ország különböző vidéken. E választmány készíti elő a szövetségi közgyűlést s eszközli az Eötvös-alap ösztöndíjainak és segélyadományainak kiosztását.

VII. Fejezet.

Szövetségi gyűlés.

15. §. Szövetségi gyűlés tartatik minden évben az ország különböző vidékén. Megkiváncatott esetben rendkívüli közgyűlés is tartható, ha a társegyetek közül 10 egylet azt kívánja.

16. §. A szövetségi közgyűlést a központi választmány hívja egybe; külső rendezését az azon vidéken levő egylet (testület) vállalja magára.

17. §. A szövetségi közgyűlés tagjait a társegyetek képviselői képezik, kik a közgyűléseken és előértekezleteken tanácskozási és szavazati joggal bírnak. Részt vehet e gyűléseken minden szövetkezett egyleti tag is, kik azonban csak tanácskozási joggal bírnak.

18. §. A szövetség tart előértekezletet és közgyűlést. Az előértekezlet a központi választmány által a társegyetek javaslata alapján egybeállított tárgysorozatot és ügyrendet állapítja meg. A közgyűlés a megállapított ügyrend értelmében a napirendre tűzött tárgyak fölött tanácskozik s határozatot hoz; ezenkívül törekvését oda irányozza, hogy:

a) a hazai nevelés-történet időszakról időszakra megírassék;

b) Magyarország minden nyelvű és felekezeti tankönyveiből a központban könyvtár rendeztessék be;

c) az országban felállított tanszer-muzeumok közreműködésével is gyarapodjanak;

d) egyleti és tanítói névtár szerkesztessék és rendszerben vezettessék;

e) a központi szaklap fentartassék;

f) az Eötvös-alap felvirágoztassék és rendeltetésének megfelelően;

g) a nevelés- és tanítástan köréből tételket tűz ki, s valamely egyletet megbiz a kitűzött tétel egyikének vitatárgyul való felállítására s a fölvett tankönyvek megbirálására. (Erre az egyletek önkényt is vállalkozhatnak.

h) intézkedik, hogy időszakonként egyetemes gyűlések tartassanak;

i) a központi választmány számadásait felülvizsgálja.

19. §. A szövetkezett egyletek felvételi és évi tagdíját a szövetségi közgyűlés állapítja meg, mely minden egyes egyleti tag után 10 krnál évenként többet ki nem tehet. A felvételi díj minden egylet részéről 2 forint.

20. §. A társulásra fölvett egyletek számára díj mellett okmányt állit ki, azt az egylet küldöttének ünnepélyesen átadja s az egylet nevét a szövetség diszkönyvébe közgyűlésen beiktatja.

21. §. A szövetségi közgyűlés három évi időtartammal, kandidáló bizottság ajánlata folytán, a fővárosban működő tanerőkből megválasztja a központi választmányt és tisztviselőit. A központi választmány a tisztviselőkn kívül 48 tagból áll. A szövetség tisztviselői: egy elnök, három alelnök, egy titkár, három jegyző, egy ellenőr, levél- és könyvtárnok. A választmányi tagok $\frac{1}{3}$ -a évenként a közgyűlés által kisorsoltatik, a kisorsoltak azonban újból is megválaszthatók. A 48 választmányi tagból egyenlő arányban választja meg a közgyűlés az Eötvös-alap kezelő bizottságot, a neveléstörténeti bizottságot és a központi szaklap szerkesztő bizottságát.

22. §. A szövetségi közgyűlés tanácskozásainak eredményét a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz fölterjeszti.

23. §. Különös figyelemmel van arra, hogy a végeredményesen kimondott elvek, határozatok, a hatóságoknál is érvényre jussanak s az iskolákban életbe léptetessenek,

24. §. Megkiváncatott esetekben úgy az Eötvös-alap mint a szövetség alapszabályait módosítja.

25. §. A közgyűlésekről, valamint az egyetemes gyűlésekről is, Naplót ad ki.

26. §. A szövetségi közgyűlés csak akkor határozatképes, ha azon 50 jogosított tag jelenik meg.

27. §. A szövetség a társegyetek pénzbeli ügyeiért nem felelős, s az egyleti küldöttek netán megállapított napidíjait az illető egyletek intézik el.

(Vége következik.)

I R O D A L O M.

A Weiszmann testvérek kiadásában egy igazán hízagpótló nagyfontosságú vállalat veszi kezde-

tét még e f. január hóban. Ez egy nagyobb szabású világtörténet, mely a legújabb történeti kutatások alapján, a történetírás mai szellemében komolyan, de a tudomány nehéz nyelvtől óvakodva fogja leírni az emberi világ eseményeit a mivelt közönség számára. A munka szerzője Sebestyén Gyula. A ki közelebből van érdekelve a történelmi irodalom által, csak az tudja méltányolni a Weismann testvérek hazafias és áldozatokkal járó vállalkozását, mert bizony — ha szégyenkedve is, de — be kell vallanunk, hogy ha végigtekintünk e tárgy irodalmunkon, ma sem látjuk megcáfolva Bajzának még 1845-ben mondott eme szavait: „Világtörténeti munkát, eredetit, mely a nagyobb közönségnek olvasmányul szolgálhatna, egyet sem mutathat fel a magyar irodalom. A mit e nemben birunk, csak apróbb iskolai könyvek, vagy, ha nagyobb terjedelműk, elavult eredetieknek fordítása!” A legmelegebben ajánljuk tehát e munkát, mely a hol szükséges lesz képeket, magyarázó rajzokat, és térképeket is fog hozni, olvasóink pártolásába. A kiadók, hogy a megszerzést megkönnyítsék, füzetenként adják ki a mintegy 50—60 füzetre terjedő művet. Január hóban már az 1-ső füzet ki kerül sajtó alól, s azután minden hóban 2 füzet jelenik meg; egy füzet ára 30 kr. Néptanítói körökben gyűjtött és megrendelt példányok árából 10%-t az Eötvös-alap gyarapítására fordítanak a kiadók. Megrendeléseket elfogad minden könyv-árus, ahol egyes füzetek is kaphatók lesznek.

A dr. Wagner László műegyetemi tanár gondos szerkesztése alatt megjelenő és gyönyörű illusztrációkban gazdag mező- és erdő-gazdasági hetilap, a „Földmívelési érdekeink” ez évvel pályájának 7-ik évébe lépett. Előfizetési díja e gazdag tartalmu lapnak egy évre 6 frt, a szintén dr. Wagner által szerkesztett „Falusi gazdá”-val együtt pedig 8 frt.

„Hárfa hangok” című költemény-füzérre hívjuk fel a t. olvasó közönség figyelmét. Szerző, ki egyzersmind lapunk munkatársa, Gajmossy Iván e füzetben hat év alatt szétszortan megjelent költeményei közül a sikerültebbeket összegyűjté s még eddig meg nem jelentekkel szaporitva, a t. olvasó közönségnek nyújtja át. A füzet külalakjára nézve diszesen kiállított zsebkiadás lesz, finom papírra nyomva. Egy füzet példány ára 1 frt, diszkötésű 1 frt 70 kr. Az előfizetés 1879. évi február 15-ik napjáig eszközöndő; elégséges azonban egy levelező lapon megrendelni a füzetet, mely esetben az utánvétellel bárkinék is megküldetik. Gyűjtőknek 8 előfizető után egy füzet, 11 előfizető után egy kötött tisztelet-példánnyal szolgál a szerző. Megrendelések és előfizetések szerzőhöz, Szilágy Szentkirályra címezendők.

É r t e s í t é s. Tisztelettel tudatom ívtartóimmal, hogy „Pestalozzi. válogatott paedagogiai munkái”-ra az aláírási határidőt január végeig meghosszabbítottam, mi-

vel a kitűzött határidő a gyűjtésre rövidnek bizonyult. Midőn ezt köztudomásra hozom, egyuttal kérem mindazokat, kiknek felhívásomat gyűjtés végett megküldtem, hogy sziveskedjenek engem az új határidő leteltéig, akár van aláírás, akár nincs, az eredményről értesíteni, nehogy a munka megjelenése még továbbra is mulasztassék. Zsengeri Samu, föv. tanító.

A Somogyi Ede által szerkesztett „Magyar Lexikon” 17. és 18. füzete is megjelent „az emberi test (II)” és „az emberi fajok térképe” becses mellékletekkel. Gazdag tartalmára utal az a körülmény, hogy a B betű csak a 17-ik füzetben kezdődik. Ára egy füzetnek 30 kr.

VEGYESEK.

Olvasóink közül azokat, kik még a mult évi lapdíjjal hátralékban vannak, tisztelettel kérjük tartozásaiknak kiegyenlítésére. Nyolcz nap mulva az utánvételi lapokat postán küldjük szét mindazoknak, kik arra e felhívásunk után is hallgatásukkal beleegyezésüket adják.

— A vallás- és közoktatásügyi miniszter jelentést fog a képviselőház elé terjeszteni a közoktatás állásáról 1877-ben. A jelentés néhány adata már is nyilvánosságra került. s ezek az elemi oktatás felvirágozását hazánkban a számok döntő erejével bizonyítják. Az iskolák száma 10 év óta 13,000-ról 15,400-ra, és a tanulók száma 170,000-ról 200,000-re emelkedett: az iskolai alap, mely 1869-ik évben csak 5 millió frt. volt, ma 10 millió. Az 1769-ik évben a tanköteles gyermekeknek csak 48 százaléka járt iskolába, míg 1877-ben már 71 százaléka részesült az iskolai oktatásban.

— Az erdélyrészi háziipar és iparfejlesztő egylet első tanmühelye e hó 8-án Maros-Ludason megnyílt. A káknak, mint specialis magyar iparanyagnak, feldolgozása fog itt taníttatni s e végre M.-Ludason a tanítói kar közreműködésével a községi iskola tágas szép épületében egy nagy tanterem rendeztetett be. A tanítás ingyenes és tanulni fogják itten a kákafonást az iskola összes tanítói, továbbá a tanoda nagyobb növendékei. Az iparfejlesztő egylet azonban különös súlyt fektet arra is, hogy a népből is, különösen fejlettebb koru leányok, minél számosabban sajátítsák el e mesterséget. E szép jövővel biztató kezdeményt ezerszeresen sokszorozza meg mielőtt a derék egylet!

— A magyar nyelvnek kötelező oktatása a nem magyar ajku népiskolákban úgy látszik, valahára ténynyé lesz. — E tárgyban a közoktatási miniszteriumban már kész a törvényjavaslat. A javaslat mindenek előtt a tanító-képezdékben (a nem magyar nyelvű felekezeti képezdékben) rendeli el a magyar nyelvnek az eddiginél nagyobb és pedig oly mértékben való tanítását, hogy az intézetből kikerülő tanítók a magyar nyelvnek a népiskolákban való tanítására képessé legyenek. Kimondja azonban, hogy mostantól három év mulva csak oly jelöltek nyerhetnek tanítói oklevelet, kik a magyar nyelvet tanítani képesek. A már al-

kalmazott tanítók — a javaslat által engedett méltányos kivételekkel — köteleztetnének a magyar nyelvet hat év lefolyása alatt kellő mértékben elsajátítani. A magyar nyelv oktatása hat év múlva az összes népiskolákban kötelezővé válnék; oly népiskolákban azonban, melyeknél már jelenleg oly tanító van, vagy időközben oly tanító alkalmaztatnék, ki a magyar nyelvet is tanítani képes, e nyelvtanítása már most, illetőleg a képes tanító alkalmaztatása után azonnal kötelezővé válnék. A hat év leforgása előtt a magyar nyelv oktatása iránti ideiglenes intézkedések megtételének jogával a kormány ruháztatnék fel

— **Sárbogárdon** Krausz Mór ottani zsidó tanító, ki 30 év óta szolgál a helységben, betegsége miatt állásából kimaradván, mint a „P. Ll.”-nak írják 6 gyermekével a szó szoros értelmében éhhalálnak van kitéve. Mikor lesz már vége az izraeliták embertelenségeinek tanítóikkal szemben?!

A „**Nevelés**“, a máramarosi törekvő tanító-egyesület közlönye, e hó 1 sőén kibocsátott 20-ik számával bevégezte rövid — nem egészen egy évfolyamra terjedő — pályáját. Ide igtatjuk a szerkesztőségnek az ügyet megvilágító e jellemző szavait: „A lap existenciája aláírások folytán biztosítva volt, de a t. aláírók — sajnos — nagyobb része kötelezettségének nem tett eleget s így eljutottunk a fizetésre való képtelenségig.“ Szomeru jelek!

— **Tan- és hadügy költségek.** Az Egyesült-Államok mindegyik lakója átlagában véve 4 forint 40 krt. fizet a köziskolák fenntartására és 2 frt 78 krt. hadügyi költségekre. Más államokban az arány a következő:

Az államok nevei	Iskola	Katonaság
Poroszország	1.09	4.58
Angolország	1.32	7.72
Svájc	1.76	2.—
Oszták-Magyar monarchia	68	2.78
Franciaország	58	9.—
Olaszország	26	3.14

* * * (Népt.)

— **Nyilvános nyugtatóványok (Folytatás)** a „Család és Iskola“ 1878-ki folyamára fizettek:

a) egész évre 3 frttal.

224. Benedek József ev. ref. tan. Kolozsvárt. 225. Czöndör Sándor tanító-képezdei gyakorló isk. tan. Zilah. 226. Csiki István tan. Felvincz. 227. Csinádi Lajos tan. Sepsiszt.-György. 228. Gönczy János tan, M.-Vásárhely. 229. Makkay Márton tan. Felvincz. 230. Dr. Strosz Ernő Zombolyan. 231. Sárdi Imre tan. Kövend.

b) 1878. II-ik felére 1 frt 50 krjával.

134. Ábu Zsigmond tanítójelölt Kolozsvárt. 233. Dr. Bartók István polg. iskolai tan. Kolozsvárt. 234. Bartok László tanítójelölt Kolozsvárt. 235. Farkas József tanítójelölt Kolozsvárt. 236. Józsa Dániel tanítójelölt Kolozsvárt. 237. Kaitár Károly tanítójelölt Kolozsvárt. 238. Pál Dénes tani-

tójelölt Kolozsvárt. 239. Pál György tanítójelölt Kolozsvárt. 240. Siklódi István tanítójelölt Kolozsvárt. 241. Várad Albert tanítójelölt Kolozsvárt. 242. Tulogdi Pál tan. Alsó-Jára. 243. Tanító testület Deés. 244. Kerekes József kir. tanfelügyelő Zilah. 145. Vajna Sándor kir. tanfelügyelő Sepsiszt.-György. 246. Csulak Lajos tanító M.-Valkó. 247. Kethely József kir. tanfelügyelő Kolozsvárt. 248. Szabó Róza ev. ref. lelkészné Dudor.

1879-iki folyamára a 3 frtjával.

1. Állami tanítónő-képezde Győr. 2. Állami tanító-képezde Sárospatak. 3. Állami tanító-képezde Déva. 4. Állami tanító-képezde Zno-Váralya. 5. Állami népiskola Szálláspatak. 6. Basa Bálint ev. ref. lelkész H.-Bagos. 7. Dávidházy János ev. ref. lelk. Pocsaj. 8. Ev. ref. főgymnasium Kolozsvárt. 8. Gagy Samu áll. isk. igazg. B.-Hunyad. 10. Hollósy Berkovich Teréz urasszony Zombolyán. 11. Községi tanító testület Kézdi-Vásárhely. 12. Koós Ferencz kir. tanfelügyelő Brassó. 13. Kisegítő takarékpénztár Kolozsvárt. 14. Ifj. Losonczy L. tanár N.-Kőrös. 15. Megyei tanító-testület Székely-Keresztur. 16. Nagy Lajos tanító-képezdei igazgató N.-Enyed. 17. Tanító-kör. Petrozsény. 18. Tanító-kör Piskitelep. 19. Szél György ev. ref. lelkész Báránd. 20. Vecsei Samu kereskedő Kolozsvárt.

b) 1879. I-ső felére 1 frt 50 krjával.

21. Antal Dénes tan. Torda. 22. Állami iskola Brassó. 23. Állami iskola Retteg. 24. Böhm Jenke tanítónő Kis-Várdán. 25. Darkó Ottilia tanítónő Kolozsvár. 26. Faluvégi András tanító Árkos. 27. Kerekes József kir. tanfelügyelő Zilah. 28. Községi iskola Rimaszombat. 29. Parti Gábor tanító H.-Szoboszló. 30. Tanító-testület csongrádmezei Szeged. 32. Tanító-egylet maros-tordamegyei Torda. 33. Tanító-testület Czegléd. 34. Tanítói fiókkör könyvtára Sz.-Keresztur. 35. Tattias Ferencz tanító Zagon. 36. Váradilujza tanítónő Torda. 37. Weinhold Károly tanító Balatonfüred. 38. Weisz Bernát Ferencz kir. tanácsos Budapest. 39. Állami leányiskola Kovászna. 40. Állami iskola Algyógy.

Kolozsvárt, 1879. január hó 11-én.

Propper Ferencz,
testületi pénztárnok.

A szerkesztő postája.

M. Székely J. urnak Kézdi-Vásárhelyt: Egyes. közl. című rovatunk az orsz. szövetségi szabályzat s tanítótestületünknek erre vonatkozó terjedelmes munkálata által annyira igénybe van és lesz véve, hogy az ön küldeményét — mely szintén terjedelmes — csak a febr. 15-iki számban közölhetem. Ha kifogása van e halasztás ellen, sziveskedjék a kéziratról rendelkezni.